

dies. Přednáší v Česku i v zahraničí o feminismu a feministické teologii a publikuje články z tohoto oboru. Autorka knihy *Zpovzdá-li se dívky také ženy. Výzva feministické teologie* (1995).

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

Ivan Odilo Štampach
 FEMINISMUS A DUCHOVNÍ ŽIVOT

Mluvit v Česku těchto pohnutých let o duchovním životě se může zdát být riskantním podnikem. Když už se ale odvážíme vstoupit na tenký led, mohlo by se zdát, že jde o tematiku, která nemá co dělat s tím, že jsme muži, nebo ženami. Existuje-li cosi obecně lidského, nezávislého na pohlaví, věku, národu nebo sociální pozici, zdá se to být právě spiritualita. Věčné pravdy, obecně platné mravní normy, objektivně platné rituály, to vše se prý týká člověka jako člověka, mimo všech dalších určení.

Co když je ale možné žít duchovně nezávisle na abstraktních naukách a nadlidských organizacích? Není duchovní život prostě lidským životem, který jde pod povrch, do hloubky, který přesahuje pragmatické zájmy a hledá orientaci v hodnotách? Duchovním životem je koneckonců už vzdělanost, věda, filozofie, umění, jinak řečeno vše, čemu říkáme kultura. Někomu mohou tyto cesty lidského ducha stačit. My ostatní máme potřebu hledat, ba i pojmenovávat jejich úběžník, vertikální dimenzi života, střed, k němuž vše směřuje a z něhož vše živé, silné a tvůrčí vzařuje. Duchovním životem v užším smyslu je pak vztah člověka k absolutní, božské skutečnosti.

Mám zde na mysli duchovní život v tomto užším smyslu. Pokusil bych se popsat ho jako ponor do hlubin života samotného, do těch jeho dimenzí, které nemáme v moci, do

nout z trůnu a ponížené povýšit, hladové nasytit dobrými věcmi a bohaté propustit s prázdnou, ale pak už je vykreslována spíše jako bytost pasivní, tichá, pokorná, poslušná a nenápadná. Méně nápadné je, že křesťanství jako instituce nepotlačilo pouze ženy, ale také ženské hodnoty. Ačkoli církev je spíše ženou (Kristovou nevěstou), přece je ve stylu své práce nadmíru mužská.

Mužský a ženský přístup se v křesťanství zřetelně projevuje na vztahu k životnímu prostředí. Křesťanská civilizace si z biblických podnětů vzala oprávnění ovládnout zemi a pánovat nade všemi tvory. Zapomenutým ženským pólem byla péče o zahradu, do které byl člověk postaven. Hlubině ekologická spiritualita bere vážně přírodu a v ní hmotu, tělesnost, sexualitu. Zemi bere jako Matku. Nebojí se tvořivého chaosu, který je na cestě mezi nicotou a řádem. Toto pojetí je v současném oficiálním křesťanství stále okrajové, ba podezřelé. Naproti tomu antropocentrismus, důstojnost hrdého lidského tvora, svoboda, sebeovládání a řád jsou hodnotami, které nikdo nezpochybňuje.

Obrátíme-li se od historicky podmíněných křesťanských institucí k jádru, nalezneme evangelium, tedy dobrou zvěst o osvobození a hlubokém vnitřním uzdravení člověka. Nalezneme spiritualitu, v níž je každý sám sebou, i jako muž a žena, ale v níž potřebujeme jedny druhé, tedy i muži ženy a naopak, k plnému uskutečnění svých možností. Najdeme zvěst o osvobození mužů i žen. Z té tváře, kterou ukazuje evangelium dnešnímu hledajícímu člověku, vyčteme feministické poselství o plné hodnotě a plném rozvoji žen, žensství a ženských hodnot, stejně jako tam nalezneme potvrzení, rozvinutí a doplnění hodnot mužských. Evangelium v žádném případě není o dominanci a potlačování. Je o rovnováze, vzájemném doplnění a dialogu. Pronikne-li toto poznání do církevní instituce, najdou-li její reprezentanti odvahu prolomit sexistické formulace a postoje uložené ve svědectvích tradice od nejstarších po dnešní, vstoupíme i jako křes-

ťané (nebo jako sousedé křesťanů) do 21. století s lehčím srdcem.

Ivan O. Štampach (1946), teolog, religionista. Maturoval na střední všeobecně vzdělávací škole v Trenčíně (1963), v letech 1963–1967 studoval na Pedagogické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, v letech 1968–1970 dále na Filozofické fakultě dnešní Masarykovy univerzity v Brně. V roce 1970 ze studia vyloučen, neboť byl odsouzen v politickém procesu a vězněn (1970–1974). Katolickou teologií studoval v letech 1978–1983 tajně, v letech 1990–1993 postgraduálně na Papežské teologické akademii v Krakově. Získal doktorát teologie na Papežské teologické fakultě v Poznani (1994) a habilitoval se na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Na kněze byl vysvěcen tajně v roce 1983, čtyři roky poté vstoupil do dominikánského řádu, přijal řeholní jméno Odilo. V letech 1983–1989 učil v tajných teologických kurzech, podílel se na aktivitách Společnosti neznámých vzdělavců a nadále na vydávání samizdatových časopisů *Acta incognitorum*, *Sursum* a *Teologické texty*. Roku 1999 byl přijat do duchovní služby ve společenství Starokatolické církve. Následkem toho byl vyobcován z církve římskokatolické a vyloučen z dominikánského řádu. V letech 1967–1970 učil na základní škole. Když se v roce 1974 vrátil z vězení, pracoval nejprve jako pomocný dělník, od roku 1975 po návratu do rodné Prahy se živil jako operátor a provozní programátor. V letech 1990–1996 přednášel na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy, odkud musel odejít pro nesouhlas vedení s jeho teologickými názory. V posledních letech působí jako soukromý docent (menší úvazky nebo příležitostné přednášky, např. Jabok, Institut ekumenických studií, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Ústav informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Česká křesťanská akademie). Bádá v teologii a religionistice, soustřeďuje se zejména na filozofii náboženství, změny duchovního života v novém sociálním a kulturním paradigmatu, fungování náboženských autorit, ekumenický a mezináboženský dialog. Publikuje v různých periodikách (*Lidové noviny*, *Literární noviny*, *Souvislosti*, *Prostor*, *Religie*, *Dingír*, *Teologický sborník*), v posledních pěti jmenovaných je členem redakčních rad. Zastoupen ve sbornících, např. *Člověk a náboženství* (1991), *Náboženství v českém myšlení – první polovina 20. století* (1993),